
פרק 2 בכל מקום שהם

בפרק זה נכיר את החיים היהודיים בְּחברה שהרוב הגדול בה אינם יהודים, והיהודים בה הם מיעוט.

נעשה זאת בעזרת עיתון של קהילה יהודית בצרפת.

נדון במושג "קהילה יהודית בתפוצות" – במטרותיה, במוסדותיה ובעניינים המעסיקים את

חבריה.

הלימוד יתמקד בקהילה היהודית בצרפת ויזכיר גם קהילות יהודיות אחרות בעולם.

בפרק זה שתי יחידות:

- א. משקפיים יהודיים – הקהילה היהודית בתפוצות
- ב. פעילויות משותפות לתלמידים מ"כאן" ולתלמידים מ"שם"

משקפיים יהודיים

הקהילה היהודית בתפוצות

מטרות הפרק

1. התלמידים ילמדו מהי קהילה יהודית בתפוצות.
2. התלמידים יכירו את חיייהם של היהודים בתפוצות ויבינו את מקומה של הקהילה היהודית בחייהם.
3. התלמידים ידונו במורכבות היחסים שבין יהודי התפוצות לסביבתם הלא-יהודית.
4. התלמידים יכירו את הקהילה היהודית בצרפת.
5. התלמידים יכירו גם את הקהילה היהודית בחבר המדינות וילמדו על זרמים ביהדות.
6. התלמידים יחושו קרבה ואהדה ליהודי התפוצות.

האמצעים הדרושים

- עיתונים ישראלים למיניהם – עיתון נשים, עיתון ילדים, עיתון ספורט, עיתון טלוויזיה, וכדומה. (שימו לב, עיתונים אלו אינם מצורפים בערכה, ועל המורה להביאם לכיתה.)
- העיתון "משקפיים יהודיים" ודפי השאלות שאחריהם, בספר לתלמידים עמ' 31-46.

המתודה

- קריאה ביקורתית של העיתון הדמיוני "משקפיים יהודיים".
- דליית מידע סמוי וגלוי מהטקסט.
- שאלות חשיבה ודין.

מהלך הפעילות

שלב 1: פתיחה – הבהרת המתודה.

שלב 2: הקהילה היהודית בתפוצות – הכרת תפקידיה ומוסדותיה של הקהילה היהודית התפוצות בכלל, ובצרפת בפרט, בעזרת עיון ביקורתי בעיתון "משקפיים יהודיים" (עמ' 33-40 בפרק לתלמידים) ומילוי המשימות (שם, עמ' 41-43).

שלב 3: בדיקת תשובות התלמידים ודין בהן – במליאה.

הרחבה: התמקדות בקהילה היהודית ברוסיה ובאוקראינה (בעזרת דף העבודה שבנספח לקובץ זה).
הרחבה: זרמים ביהדות ומעמד האישה – התמקדות בקהילה היהודית בארצות הברית.

שלב 4: סיום – משימות סיום ודין בעקבות קריאת השיחה בפורום "חברים מעבר לים". דיון בקווי הדמיון ובהבדלים בין קהילות יהודיות במדינות שונות.

שלב 5: "הזמנה לשיח".

הערה:

קריאת העיתון דורשת זמן. יש לבקש מן התלמידים לדפדף בעיתון ולקרוא בעיון את הקטעים המסומנים בכוכבית * **כמה ימים לפני השיעור.**

שלב 1: פתיחה – הבהרת המתודה

המורה תציג לפני התלמידים בכיתה כמה עיתונים ישראלים – עיתון ילדים, עיתון נשים, עיתון ספורט, מקומון וכו', ותשאל את התלמידים מה הם מצפים למצוא בעיתונים האלה.

לכל עיתון יש קהל יעד, וכל עיתון משתדל להתאים את עצמו לציפיות ולצרכים של קהל היעד שלו. למשל, בעיתון ילדים נצפה למצוא מאמרים בנושאים המעניינים ילדים, פרסומות לחפצים שילדים עשויים לרכוש (או שירכשו בשבילם...) וכדומה. כלומר, על סמך קריאת עיתון ילדים, אפשר ללמוד הרבה על הילדים שהעיתון פונה אליהם, למשל, במה הם מתעניינים (על סמך נושאי הכתבות בעיתון והספרים המומלצים במדור הספרים); באילו ענפי ספורט הם עוסקים (בעיתון ישירלי יהיו מאמרים על משחקי כדורגל ולא על משחקי כדור בסיס [בייסבול]); אילו סוגיות מטרידות אותם (למשל, על פי המדור "קוראים כותבים") וכו'. באותה דרך, המקומון היהודי מצרפת "משקפיים יהודיים" משקף את קהל הקוראים שלו, ואפשר לדלות ממנו מידע רב על הקהילה היהודית באזור פריז (צרפת).

לדוגמה, בעיתון יש פרסומת למאפייה כשרה – זו עדות שרבים מקוראי העיתון מעוניינים במזון כשר (אחרת לא הייתה המאפייה משלמת תמורת פרסום המודעה בעיתון!)

שלב 2: הקהילה היהודית בתפוצות

בשלב זה יכירו התלמידים את הקהילה היהודית בתפוצות בכלל ובצרפת בפרט, בעזרת עיון בעיתון הקהילתי "משקפיים יהודיים" ומילוי המשימות שבספר לתלמידים (עמ' 41-43).

על העיתון הקהילתי "משקפיים יהודיים"

לאחר שבפרק 1 הכירו התלמידים היכרות ראשונה את הקהילה היהודית בארצות הברית – הגדולה שבקהילות היהודיות בתפוצות, בפרק זה נתמקד בחיי היהודים בצרפת – הקהילה היהודית השנייה בגודלה בתפוצות. בעמוד האחרון בעיתון מופיעה פרסומת לטיול "יחד לרוסיה ולאוקראינה". דרך מודעה זו נלמד גם על הקהילה היהודית בחבר המדינות – התפוצה השלישית בגודלה.

העיתון "משקפיים יהודיים" הוא עיתון דמיוני, אך הוא נכתב ברוח העיתונים הקהילתיים הרווחים בקהילות יהודיות רבות בעולם. השאלות בעמ' 41-43 אינן עוסקות רק ביהודי צרפת אלא ביהודי התפוצות בכלל. ואולם, כדי שהתלמידים יקבלו תמונה מדויקת יותר על חיי היהודים בתפוצות למיניהן, הוספנו בסוף הפרק (עמ' 44) שיחה בפורום "חברים מעבר לים", ובה ילדים מכמה תפוצות משווים את חוויותיהם לאלה של היהודים בצרפת.

מה עושים בכיתה?

התלמידים יעבדו בזוגות. לאחר שקראו בבית את המאמרים המסומנים בכוכב, יעינו התלמידים בעיתון וימלאו את המשימות שבספר לתלמידים "להיות יהודי בתפוצות" (עמ' 41-43). אפשר לבקש מהם למלא רק ארבע משמונה המשימות). כדי להקל עליהם, רצוי להדגים את דרך העבודה בעזרת שאלה 4.

ואם עולות שאלות על הקהילה היהודית בצרפת...

כאמור, הקהילה היהודית בצרפת היא כיום הקהילה השנייה בגודלה בקהילות התפוצות, לאחר ארצות הברית.

דורות רבים הייתה הקהילה היהודית בצרפת קהילה אשכנזית ברובה. אולם לאחר שאלג'יריה, מרוקו, ותוניסיה (שהיו מושבות צרפתיות בצפון אפריקה) קיבלו עצמאות בשנות ה-60 של המאה ה-20, הגיעו לצרפת גלים גדולים של מהגרים יהודים מצפון אפריקה (היהודים בארצות אלו היו אזרחים צרפתיים ודוברי צרפתית), וכך נהפכה הקהילה היהודית בצרפת לקהילה יהודית גדולה מאוד וברובה ספרדית (לכן בעיתון "משקפיים יהודיים" אפשר למצוא שמות ספרדיים רבים ושמות אשכנזיים מעטים יחסית). יש לציין שהיחסים בין היהודים האשכנזים לבין היהודים הספרדיים בצרפת ידידותיים מאוד וטבעיים. רמז לכך הוא המודעה המודיעה על חתונה של בחורה ספרדייה ובחור אשכנזי.

שלב 3: בדיקת התשובות ודין בהן – במליאה

1 בית הכנסת

◀ בית הכנסת הוא מוסד חשוב בחיי יהודי התפוצות. בית כנסת הוא, כמובן, בית תפילה, אך במקרים רבים הוא גם "בית כנסת" במובן המילולי, כלומר מקום כינוס ליהודים, חילוניים ודתיים כאחד (ראו את הבדיחה במדור "עולם הילדים").

ואכן, בעיתון "משקפיים יהודיים" דיווחים רבים על פעילויות המתקיימות בבית הכנסת (נוסף על תפילות):

- שיעורי יהדות (פרשת השבוע ושיעורי תלמוד – ראו בלוח המודעות)
- שיעורי עברית (ראו בלוח המודעות)
- נשף פורים (ראו בלוח המודעות)
- הקרנת סרטים (ראו בלוח המודעות)
- שיעורים של בית הספר היהודי המשלים, הפועל לעתים קרובות בין כותלי בית הכנסת (ראו במאמר "תפוחים ותמרים")

◀ הפעילויות המגוונות בבית הכנסת נועדו לחזק את זיקת בני הקהילה ליהדותם ולעולם היהודי. כל המפגשים, בין שהם קשורים לנושא יהודי כלשהו בין לאו, מפגישים את חברי הקהילה זה עם זה ומחזקים את הקשרים ביניהם. היות שיהודי התפוצות הם מיעוט בחברה לא יהודית, הם זקוקים למפגשים מעין אלו.

2 "החנויות היהודיות"

◀ חנויות יהודית נפתחות כדי לספק את הצורך של יהודי התפוצות במוצרים שהם אינם יכולים למצוא בחנויות רגילות, למשל:

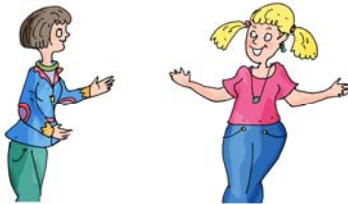
- בשר כשר (ראו פרסומת לחנות "הפרה האדומה")
- ספרים יהודיים (ראו הזכרת החנות "ספר הספרים" בפרסומת לחנות "הבית היהודי")
- חפצי יודאיקה, כגון טליתות וחנופיות (ראו פרסומת לחנות "הבית היהודי")

◀ יהודים מקימים חברות וארגונים כדי לספק לעצמם **שירותים** חשובים שהם אינם מקבלים במקומות אחרים, למשל:

- מסעדות כשרות (ראו הפרסומות למסעדה הסינית הכשרה "מי-צו-ין"), וכן שירותי הסעדה (קייטרינג)
- מוסדות חינוך יהודי (הרחבה בעניין זה בשאלה 3)
- נסיעות לישראל בחגים היהודיים (ראו את הפרסומת "פסח באילת")
- תחנת רדיו קהילתית ועיתון קהילתי המפרסמים מידע על המתרחש בקהילה היהודית המקומית ובעולם היהודי כולו, בעיקר בישראל (בשנים אחרונות, בעיקר מאז פרוץ האינתיפאדה השנייה ועקב הקשיים של מדינת ישראל להשמיע את עמדותיה בכלי התקשורת "הכלליים" בעולם, חשוב מאוד ליהודי התפוצות לקבל מידע על המתרחש בישראל ממקור יהודי)
- ארגונים שונים כמו "לשכת השבת" – ארגון המסייע ליהודים למצוא עבודה למי שאינו רוצה לעבוד בשבת

3 העיקר... הילדים!

◀ על בתי ספר יהודיים

המודעה "יום פתוח בבית ספר גמליאל" מלמדת שנוסף על השכלה כללית בית הספר היהודי מנחיל לתלמידיו גם תרבות היהודית – שיעורי מסורת, שיעורי תורה ותורה שבעל-פה, שיעורים במחשבת ישראל, בתולדות העם היהודי, לימודי עברית ועוד.

יש בתי ספר יהודיים דתיים ובתי ספר יהודיים מסורתיים, ברובם לומדים יחד תלמידים ממשפחות דתיות ותלמידים ממשפחות לא דתיות.

בבית הספר היהודי כל התלמידים (או כמעט כולם) יהודים, וגם רוב המורים יהודים. התלמידים בבתי הספר האלה מתראים פחות עם ילדים לא יהודים (עם שכנים, עם ילדים הלומדים אתם בחוגים, אם הם משתתפים בחוגים וכדומה) – זהו יתרון וגם חיסרון!

נוסף על ימי השבתון של המדינה (ימי ראשון והחגים הלאומיים והנוצריים), ולהבדיל מבתי ספר הכלליים, בתי הספר היהודיים בצרפת סגורים גם בשבתות ובחגים היהודיים.

בדרך כלל שכר הלימוד בבתי הספר היהודיים גבוה משכר הלימוד בבית הספר הציבורי, אך רוב בתי הספר היהודיים משתדלים לקלוט גם תלמידים שהוריהם אינם יכולים לעמוד בתשלום שכר הלימוד באמצעות הנחות ומלגות. הענקת מלגות לתלמידים אלו נחשבת משימה קהילתית.

לא בכל שכונה יש בית ספר יהודי, ויש תלמידים הנוסעים שעות רבות כדי ללמוד בו. המרחק בין הבית לבית הספר הוא לעתים שיקול מכריע בבחירת בית ספר. הוא עשוי להביא הורים לוותר על שליחת ילדיהם לבית ספר יהודי או... לדחוף אותם לקבוע את מקום מגוריהם בקרבת בית הספר היהודי.

◀ בתי הספר היהודיים המשלימים

נוסף על בתי הספר היהודיים היומיים, יש בקהילות יהודיות רבות בתפוצות בתי ספר משלימים, המיועדים לתלמידים יהודים שאינם לומדים בבית ספר יהודי יומי. בתי הספר היסודיים בצרפת סגורים בימי רביעי ובימי ראשון, ובבקררים של הימים האלה יכולים התלמידים היהודים ללמוד בבתי הספר המשלימים יהדות – תנ"ך, תפילה, תולדות העם היהודי, מחשבת ישראל ולעתים גם עברית מדוברת.

במאמר "תפוחים ותמרים" מנהלת בית הספר היהודי המשלים מדגישה את הקושי של התלמידים לוותר על שעות הפנאי האלה.

התלמידים בבתי הספר היהודים המשלימים לומדים בהם רק פעם או פעמיים בשבוע, כלומר הם לומדים פחות שעות של לימודי יהדות ממי שלומדים בבתי הספר היהודיים היומיים. התלמידים הלומדים בבית הספר היהודי המשלים לומדים בשאר השבוע בבית ספר שכונתי ציבורי (קרוב לביתם) שהלימודים בו הם חינם, ולעתים קרובות מאוד הם התלמידים היהודים היחידים בכיתתם.

ברוב מדינות העולם בתי הספר הציבוריים השכונתיים אינם מתחשבים בלוח השנה היהודי. בצרפת בתי הספר תפוחים בשבת בבוקר, ותלמידיהם היהודים נדרשים להשתתף בשיעורים כמו כל חבריהם לכיתה.

◀ תשובות לשאלה 3 (עמ' 41-42):

- "אני לומדת יהדות רק בוקר אחד בשבוע" – נעמי, תלמידת בית הספר היהודי המשלים.
- "אני לומדת חשבון ותורה בבית ספר אחד" – קרולין, תלמידת בית הספר היהודי היומי.
- "אני לומדת כל השבוע עם ילדים יהודים בלבד" – קרולין, תלמידת בית הספר היהודי היומי.
- "אני לומדת עם ילדים לא יהודים כמעט כל השבוע" – נעמי, תלמידת בית הספר היהודי המשלים.
- "בית הספר שאני לומדת בו חשבון, סגור בשבת" – קרולין, תלמידת בית הספר היהודי היומי.

◀ תנועות נוער יהודיות

תנועת הצופים היהודים המתוארת בכתבה "על המינימום המשותף" היא תנועת נוער "רגילה" – יש בה מדריכים וחניכים הנפגשים בכל שבוע ויוצאים למחנות בזמן החופשות. להבדיל מהמחנות בארץ, מחנות הקיץ של תנועות הנוער בתפוצות נמשכים כמה שבועות.

המאמר מדגיש את רצון התנועה לאפשר לילדים יהודים מרקעים מגוונים לבלות יחד, לקשור קשרים ביניהם ולראות בתרבות היהודית גורם מאחד.

בישראל יש מעט מסגרות מסוג זה, ורוב תנועות הנוער אינן פונות לילדים ממגזרים שונים.

אפשר לשאול את התלמידים מה החשיבות בתנועת נוער מהסוג המוצג בכתבה, ואם הם היו רוצים להיות חניכים בתנועה מעין זו?

4 התרבות והמסורת היהודית

בעיתון "משקפיים יהודיים" דוגמאות רבות המשקפות את העניין של יהודי התפוצות בכל תחומי התרבות היהודית. למשל –

- שיעורי פרשת השבוע ושיעורי תלמוד (ראו המודעה "יומן בית הכנסת")
- הקרנת סרטים בנושאים יהודיים בכל חודש (ראו המודעה "מועדון הסרטים", הקרנת הסרט "כנר על הגג" והדין בחיי היהודים ברוסיה לפני מאה שנה בעקבות ההקרנה)
- מאמר על מגילת אסתר
- תערוכת ציורים בנושא התנ"ך (ראו מודעה על התערוכה "התנ"ך באלפי מכחולים")

סיכום ביניים

יהודים נוטים לבחור לגור ליד יהודים אחרים ולהתארגן בקהילות. קרבה גאוגרפית זו מאפשרת להם לספק את הצרכים התרבותיים, הדתיים והחברתיים המיוחדים להם, כמו מניין לתפילה, קבורה יהודית, מקוואות, מזון כשר, שיעורי תורה, בתי ספר יהודיים לסוגיהם, חנויות ספרים וחנויות תשמישי קדושה, כגון תפילין וחנכיות, מפגשים חברתיים לכל הגילים והמגזרים ועוד. ההשתייכות לקהילה יהודית היא, כמובן, וולונטרית, ואכן, לא כל היהודים החיים בחו"ל בוחרים להיות חברים בקהילה יהודית, ולא כל החברים בקהילה הם חברים פעילים.

5 קשרים עם יהודים בשאר התפוצות ועם ישראל

קשרים עם יהודים בשאר התפוצות

בפרקים הבאים בתכנית זו נעסוק בהרחבה בקשרים בין קהילות יהודיות ברחבי העולם ובין יהודי התפוצות למדינת ישראל וליהודים שבה. לכן בפרק זה רק נציין כי קשרים אלו קיימים. כמה קטעים בעיתון משקפים עניין בקהילות יהודיות אחרות, ובעיקר רצון לתמוך בקהילות במצוקה.

ראו –

- המודעה על "יהודי אירן – מה מצבם היום? כיצד אפשר לעזור להם?" (בעמוד הראשון בעיתון)
- המאמר "בנות המהפכה" על המתרחש בקהילה היהודית בארצות הברית (ראו מידע משלים על "הזרמים ביהדות" בשאלה 4)
- המודעה של ארגון "בני ברית" על דיון בנושא "הקהילה היהודית בגרמניה בימינו"
- הפרסומת על הטיול המאורגן לרוסיה ולאוקראינה, לרבות ביקורים באתרים יהודיים ומפגשים עם נציגי הקהילות היהודיות (ראו בהמשך על "תיירות יהודית")

היחס לישראל

א. עניין בנעשה בארץ

ראו –

- מודעות על שיעורי עברית – במדור "לוח המודעות"
- המאמר "פרויקט אָלְדִין" – המעיד על העניין בנעשה בארץ
- המודעה "חדשות קול ישראל" – המלמדת על הרצון לשמוע חדשות מישראל

ב. אהדה לישראל

ראו –

- המודעה "פיצה לחיילי צה"ל"
- המאמר "בדרך לקלפי", שבו המראיין מברר מהן עמדות המועמד כלפי ישראל ומצוין בו שמועמדת אחרת פועלת לחיזוק הקשרים בין צרפת לעירק
- המודעה של "הקרן הקיימת לישראל" על נטיעת עצים בארץ

ג. הסתייגויות ממדיניות ישראל (או מהיבטים אחרים בישראל)

כמו הישראלים, גם יהודי התפוצות חלוקים ביניהם בשאלה איזו מדיניות צריכה מדינת ישראל לנקוט.

ראו –

- הכתבה על הספר "הזכות להרים קול" במדור "עולם הספרים".
- הכתבה מעלה את השאלה אם נכון שיהודים בתפוצות החולקים על מדיניות הממשלה בישראל יביעו את עמדתם, או שמא עדיף שלא "ירימו את קולם".

הרחבה:

יהודי התפוצות משמשים לעתים קרובות מעין "נציגים לא רשמיים" של ישראל.

ראו –

המודעה "חדשות קול ישראל" של התחנה "קול קהילה".

בצרפת ובעוד מדינות באירופה, אף על פי שהתקשורת המקומית מציגה את עצמה "אובייקטיבית", היא לעתים קרובות עוינת לישראל (המצב בארצות הברית שונה מבחינה זו), ולכן יהודי התפוצות מעוניינים לקבל מידע ממקור ישראלי, או לפחות יהודי. יהודים רבים מרגישים שהם "שגרירים לא רשמיים" של ישראל בסביבתם הקרובה (בקרב חברים לא יהודים, עמיתים לעבודה וכדומה). במקרים רבים אין זה תפקיד קל, והמידע מנקודת מבט ישראלית-יהודית נחוץ להם מאוד.

הרחבה:

יהודי התפוצות תורמים למדינת ישראל, וגם מדינת ישראל "תורמת" ליהודי התפוצות:

ראו –

- **גאווה** – שימו לב להערה במכתב על הנערה שעלתה ארצה במדור "קוראינו שואלים".
- **חינוך** – שימו לב לשמו הישראלי מובהק של המורה המלמד את שיעורי העברית בקהילה.
- **ביטחון** – שימו לב "למוצא" המאבטחים במודעה על בית ספר גמליאל.
- **מקלט במקרה הצורך** – שימו לב להרצאה בנושא "חוק השבות וישראל כמדינת מקלט" במודעה של ארגון "בני ברית".

הרחבה:

יחסם של יהודי התפוצות לעלייה לישראל אינו אחיד, ולפעמים הוא יחס דו-ערכי (אמביוולנטי):

ראו –

- המכתב במדור "קוראינו שואלים", המספר על נערה שעלתה ארצה.
- מודעה של הסוכנות היהודית.

6 היחס המורכב עם הסביבה הלא-יהודית

◀ יהודי התפוצות הם **מיעוט** באוכלוסייה הכללית. שכניהם של היהודים, עמיתיהם לעבודה ותלמידי כיתתם יכולים להיות ידידותיים ליהודים או עוינים להם.

◀ קטעים בעיתון המשקפים יחסי ידידות בין יהודים ולא יהודים:

- המודעה על התערוכה "התנ"ך באלפי מכחולים" מספרת על שיתוף פעולה בתחום התרבותי.
- המועמד לראשות העיר בולון יצר קשרים בין עירו לעיר רעננה והוא מתנגד לאנטישמיות.
- קטעי העיתון המזכירים נישואי תערובת והתבוללות מעידים שיש יחסי קרבה ואף אהבה בין יהודים ולא יהודים (ראו בהמשך בשאלה 7 על ההתבוללות).

◀ קטעי העיתון המצביעים על יחס עוין ליהודים:

- בסוף המאמר "בדרך לקלפי" מר פיקון מציין שמעשים אנטישמיים פגעו בקהילה היהודית בעירו.
- הפרסומת לבית ספר גמליאל מציינת שיש בבית הספר אבטחה.
- הערות על הצורך שלא להיראות יהודי (הנחיית הרב ללבוש כובע על הכיפה במאמר "לקראת פורים") ועזותיה של האם המארחת לאורח הישראלי במאמר "נשיקות מרחוק" במדור הילדים.

בצרפת וברוב העולם המערבי היום שנאת יהודים היא תופעה קיימת אך שולית. עם זאת, עוינות ליהודים בשל תמיכתם במדינת ישראל היא תופעה שגברה בשנים האחרונות. בצרפת ובמדינות אחרות (כמו בלגיה, אנגליה וטורקיה) הולידו העמדות העוינות כלפי ישראל התקפות מילוליות על היהודים המקומיים וגם מעשי אלימות של ממש: תלמידי בתי ספר יהודיים ויהודים שנשאו סממנים יהודיים חיצוניים (תליון מגן דוד או לבוש חרדי) הוכו, חנויות של יהודים ניזוקו, ובתי קברות יהודיים חוללו. לרוב המכריע של המקרים האלה בצרפת אחראים בני המיעוט הערבי (בצרפת חי מיעוט ערבי גדול מאוד – כ-10% מהאוכלוסייה הכללית). בעקבות זאת הוגברה האבטחה בכל המוסדות היהודיים בצרפת. שוטרים צרפתיים עומדים בכניסות לבתי הכנסת ולבתי ספר יהודיים, והקהילה היהודית מעסיקה קציני ביטחון, על פי רוב ישראלים, כדי לתגבר את האבטחה במוסדות יהודיים וישראלים.

7 התבוללות

הערה:

בפרק 1 כבר הזכרנו המושג "התבוללות" וסוגיית "נישואי התערובת". ייתכן שבני משפחה של תלמידים בכיתה נישאו נישואי תערובת, ואף שיש בכיתה תלמידים שהם בנים לזוגות מעורבים. לכן יש לדון בנושא בעדינות ולהימנע מלפגוע בתלמידים. חשוב להדגיש שזיקתם ליהדות ולעם היהודי של ילדים ממשפחות מעורבות הגדלים בארץ היא, בדרך כלל, חזקה הרבה יותר מזו של ילדים של משפחות מעורבות הגדלים בחוץ לארץ (ראו עצות כיצד לעסוק בנושא זה במדריך למורה לפרק 1, בעמ' 4).

◀ על ההתבוללות:

העיתון "משקפיים יהודיים" משקף את חיי הקהילה העשירים של היהודים בעיר בולון שבפרברי פריז. **אולם, לאמתו של דבר, רבים מיהודי התפוצות אינם קשורים לקהילה יהודית כלל וכלל.** ליהודים רבים אין כל מגע עם יהודים אחרים, וכל חבריהם אינם יהודים. האדישות של יהודים רבים לזהותם היהודית וההתנכרות שלהם לקהילה היהודית – היא התבוללות.

אל פי ההלכה, אדם הוא יהודי אם אמו יהודייה (או שהתגייר). רוב הזוגות המעורבים בתפוצות אינם מגדלים את ילדיהם באווירה יהודית (להבדיל מהזוגות המעורבים בארץ). זכרו שהאווירה הכללית בחברה אינה יהודית ושמצחית בני המשפחה של הילדים הנוולדים לזוגות מעורבים (סבא וסבתא, בני דודים וכו') אינם יהודים. התנכרות של יהודים ליהדותם פוגעת בהמשכיות העם היהודי. הסיכוי שילדים של מתבוללים יהיו יהודים לאחר דור אחד או שניים – קטן.

ראו –

- המאמר "כינוס גדול בירושלים"
- המכתב במדור "קוראינו משיבים"
- הכתבה על הספר "חגים לששון או למחלוקת"

◀ המאבק בהתבוללות

הקהילה היהודית משתדלת לחזק את זיקתם של בני הקהילה לתרבות היהודית ומשקיעה בחינוך יהודי של ילדים ומבוגרים כאחד: הקהילה מקימה בתי ספר יהודיים יומיים ובתי ספר משלימים ומציעה מגוון רב של הרצאות ושיעורים למבוגרים בנושאים יהודיים. כמו כן, הקהילה משתדלת להפגיש את בני הקהילה אלו עם אלו (הן בפעילויות בעלות תוכן יהודי, הן בפעילויות בנושאים אחרים).

ראו –

- הכתבה על תנועות נוער "על המינימום המשותף"
- המודעה על מועדון הסרטים
- המודעה על נשף פורים
- המודעות על שיעורים והרצאות שיוזמים בתי כנסת או ארגונים אחרים, כגון בני ברית
- המודעה על מפגש לפנויים ופנויות

8 על תיירות יהודית, והרחבה על יהדות ברית המועצות לשעבר

◀ "תיירות יהודית" מהי?

"תיירות יהודית" היא דרך מיוחדת של יהודים לטייל בעולם. יש יהודים שבטיולייהם מעוניינים לבקר באתרים יהודיים ולפגוש יהודים אחרים.

◀ הצעה למשימה

אפשר לבקש מהתלמידים למנות את כל הפעילויות הקשורות ליהדות וליהודים בטיול "יחד לרוסיה ולאוקראינה" ולהגדיר מהי "תיירות יהודית". לאחר מכן אפשר לרשום על לוח הכיתה את שלוש קטגוריות ולמיין לפיהן את הפעילויות היהודיות המתוכננות בטיול.

רצון ליצור קשר עם הקהילות היהודיות המקומיות

- השיחה עם שחקני התיאטרון היהודי.
- השיחה עם רב הקהילה.
- הביקור בבית אבות יהודי.
- ביקור בבית ספר יהודי.

ביקורים באתרים יהודיים מסיבות דתיות

- תפילת קבלת שבת בבית הכנסת בקייב.
- ארוחת שבת במרכז הקהילתי בקייב.

ביקורים באתרים יהודיים מתוך עניין בהיסטוריה או בתרבות יהודית

- הביקור בבאבייאר (שם רצחו הנאצים 33,771 יהודים וקבורים בו בקבר אחים יותר מ-100 אלף קורבנות).
  - הביקור בבתי כנסת בעלי ערך היסטורי או אסתטי מיוחד, כמו בית הכנסת הגדול במוסקבה ובית הכנסת בסנט פטרסבורג.
  - הביקור בתיאטרון היהודי.
- ועוד...

שימו לב: יהודים שומרי מסורת ויהודים שאינם שומרי מסורת יכולים להשתתף יחד בטיולי "תיירות יהודית": הארוחות כשרות, לא נוסעים בשבת, ומתוכננים ביקורים בבית הכנסת בשבת לתפילה, ועם זאת מי שאינו שומר שבת רשאי לבלות בשבת כרצונו.

נ"ב יש מקומות בעולם שבהם אתרים יהודיים הם אטרקציות תיירותיות לכל התיירים, כמו בית הכנסת של המהר"ל בפראג, בירת צ'כיה. אך בדרך כלל את "האתרים היהודיים" פוקדים בעיקר תיירים יהודים ויהודים מקומיים, והם אכן מקומות מפגש "טבעיים" ליהודים מכל העולם.

◀ דף עבודה:

בנספח לקובץ זה תמצאו דף עבודה שנועד לעזור לתלמידים להפיק מידע על תולדות הקהילה היהודית בחבר המדינות.

התלמידים יענו לשאלות בדף העבודה על סמך העיון בתכנית הטיול המאורגן "יחד לרוסיה ולאוקראינה". התשובות:

1. קייב	4. מועדון	7. תל"י (תגבור ללימודי יהדות)
2. תיאטרון בובות	5. תיאטרון	8. קייב
3. מסעדה כשרה	6. שלום	9. בית האבות
		10. ישראל

על יהודי רוסיה ואוקראינה

ברוסיה ובאוקראינה יש היום כ-280,000 יהודים, רובם מתגוררים בערים גדולות. היום רוסיה ואוקראינה הן מדינות עצמאיות, אך עד שנת 1991 הן היו חלק מברית המועצות. בברית המועצות היה שלטון טוטליטרי. כמו לכל אזרחי ברית המועצות, גם ליהודים לא ניתנו אישורים לצאת מגבולות המדינה, ובוודאי שלא להגר למדינה אחרת.

מלבד הסיבות הברורות לרצון לצאת ממדינה טוטליטרית, ליהודים היו סיבות ייחודיות לעזוב את ברית המועצות: האוניברסיטאות הגבילו את מספר הסטודנטים היהודים, ומהיהודים נשללה הזכות לחיות חיים יהודיים – לא היה אוכל כשר, רק בבתי כנסת אחדים הורשו לקיים תפילות ונמנע מיהודים ללמוד את עברית ולקיים אירועים הקשורים בתרבות יהודית. פעילויות כאלה נחשבו "עוינות" לעם הסובייטי ומנוגדות לעקרונות האתאיסטיים של המפלגה הקומוניסטית השלטת. היהודים המעטים שהתעקשו לקיים אורח חיים יהודי בסתר חיו בחד.

אמנם, שלא כמו האזרחים הסובייטיים האחרים, היהודים יכלו לבקש לעלות ארצה לשם "איחוד משפחות", אך בקשתם נדחתה כמעט תמיד. "הסירובניקים" (כך כונו היהודים שבקשתם לעלות ארצה נדחתה) נחשבו חשודים ובוגדים בכוח בעיני השלטונות וגם בעיני העם הסובייטי. יהודים רבים נותרו בלי חברים, ורבים מהם איבדו את מקום עבודתם. פעילי העלייה אף נשפטו ונכלאו או נשלחו למחנות בסיביר, מהאזורים הקרים שעל פני כדור הארץ, ומכאן הכינוי "אסירי ציון".

יהודי העולם לא היו אדישים למצוקה של יהודי ברית המועצות ופעלו רבות למען שחרורם. בעניין זה נדון בהרחבה בפרק 4 (עמ' 74 בספר לתלמידים). כאן רק נזכיר בקצרה שיהודי העולם המערבי הפעילו לחצים פוליטיים על ממשלת ברית המועצות דרך ממשלותיהם, וככל האפשר, שמרו על קשר עם יהודי ברית המועצות באמצעות ביקורים בארצם ומפגשים עמם. מדינת ישראל פעלה במישור הדיפלומטי למען שחרורם של יהודי ברית המועצות.

בעקבות לחצים אלו, יצאו יותר מ-250,000 יהודים מברית המועצות בראשית שנות ה-70. לאחר מכן ננעלו שערי ברית המועצות שוב, ונפתחו שוב רק בסוף שנות ה-80.

בסוף שנות ה-80 ובתחילת שנות ה-90 (של המאה ה-20) נעשה המשטר הסובייטי ליברלי יותר, והותר ליהודים ולבני משפחתם לעזוב את ברית המועצות. חלקם הגדול עלו לישראל עם בני משפחותיהם (בגלל שיעור נישואי התערובת הגבוה, לא תמיד היו כל בני המשפחה יהודים על פי ההלכה). היו גם יהודים שהעדיפו להגר לארצות אחרות, כמו גרמניה וארצות הברית, והיו שנשארו בברית המועצות.

בשנת 1999, עם התפרקות ברית המועצות, התחיל תהליך של שיקום הקהילה היהודית, בסיוע יהודי התפוצות האחרות. סיוע זה היה הכרחי לשיקום הקהילה – משום שעל אף השכלתם הגבוהה מאוד, היו יהודי ברית המועצות לשעבר – רובם ככולם – חסרי אמצעים (כמו האזרחים האחרים), וכמובן גם משום שרובם היו מנותקים מיהדותם שנים רבות.

שיקום הקהילה החל בהקמת מוסדות קהילתיים המאפיינים כל קהילה יהודית – בתי כנסת, חנויות למזון כשר, מסעדות כשרות, בתי ספר יהודיים, מועדונים לצעירים, בתי אבות יהודיים, מוסדות תרבות, עיתונים יהודיים ועוד.

9 הרחבה: על יהדות ארצות הברית והזרמים ביהדות

◀ **קריאת המאמר "בנות המהפכה"**

מאמר זה יכול לעורר תמיהה בקרב התלמידים, וזו הזדמנות טובה לדון בזרמים ביהדות. רצוי לציין שבארץ יש מעט נשים שהן רבות, אולם בארצות הברית, שבה התנועות היהודיות הליברליות חזקות מאוד, זו תופעה נפוצה. לפניכם מעט מידע נוסף בנושא.

◀ ביהדות המודרנית כמה זרמים. הזרמים נבדלים זה מזה בתפיסותיהם האמוניות, ביחסם להלכה ובגישתם לנושאים חברתיים ותרבותיים המעסיקים את העולם היהודי. שלושת הזרמים העיקריים הם היהדות האורתודוקסית, היהדות המסורתית (הקונסרבטיבית) והיהדות המתקדמת (הרפורמית).

בישראל (שבה חיים כ-43 אחוזים מיהודי העולם) הזרם האורתודוקסי הוא הזרם הגדול והמרכזי. בארצות הברית (שבה חיים כ-39 אחוזים מיהודי העולם) התנועות הליברליות חזקות יותר, ובעיקר התנועה הרפורמית והתנועה הקונסרבטיבית.

זרמים ביהדות – העשרה למורה

יהדות אורתודוקסית

האורתודוקסיה היא זרם הלכתי הגורס שעל היהודים לחיות על פי התורה והמצוות, ושיש להימנע ככל האפשר מלשנות הלכות שנפסקו בעבר.

יהדות מסורתית (קונסרבטיבית)

כמו הזרם האורתודוקסי, גם היהדות המסורתית הוא זרם הלכתי. היהודים המסורתיים מאמינים שהיהודי צריך לחיות על פי ההלכה, אבל מדגישים שההלכה היהודית התפתחה מאז ומעולם והתאימה עצמה למציאות, ולכן יש להמשיך ולפתחה. על הרבנים מוטלות האחריות והסמכות להמשיך את מלאכתם של קודמיהם ולהתאים את חוקי ההלכה למציאות המשתנה.

יהדות מתקדמת (רפורמית)

העקרונות החשובים ביותר ליהדות הרפורמית הם האמונה באל אחד ומחויבותו של האדם לנסות להבין את רצונו של האל ואת דרישתו המרכזית שהיהודי יחיה חיים מוסריים ברוח נביאי ישראל. לפי הגישה של היהדות המתקדמת, ההלכה היהודית ומנהגי היהדות אינם מחייבים אלא הם "מקורות השראה" חשובים המסייעים ליהודי להתמודד עם מציאות חדשה ומורכבת ולתקן את העולם.

◀ הסוגיה של הסמכת הנשים לרבנות יכולה להדגים את ההבדלים בין הזרמים.

רבנות ביום הסכנתן, טכון שבספר, ירושלים, ישראל.

ביהדות האורתודוקסית נשים אינן מוסמכות לרבנות ואינן משמשות שליחות ציבור בבית הכנסת. בקהילות נאו-אורתודוקסיות מעטות נשים משמשות בתפקידים ציבוריים בקהילה וממלאות תפקידים מסיימים בתפילה.

היהדות המסורתית (הקונסרבטיבית) גורסת כי אין להתעלם מכך שהמציאות השתנתה. בעולם המודרני נשים ממלאות תפקידי הנהגה בכל תחומי החיים (פוליטיקה, כלכלה וכו'). יתר

על כן, בדורות האחרונים קמו נשים בקיאות בתורה ובמצוות וביקשו לקבל על עצמן מצוות שנשים פטורות מהן (כגון המצווה להתפלל שלוש פעמים ביום). לכן יש לאפשר לנשים להיות שותפות מלאות גם בחיים היהודיים הדתיים, כלומר גם להיות מוסמכות לרבנות ולשמש רבות בקהילות, בבתי ספר וכדומה.

היהדות המתקדמת (הרפורמית) הייתה התנועה הראשונה שהסמיכה נשים לרבנות. על פי תפיסתה הכללית שיש להתאים את היהדות לעולם המודרני, ראו הרפורמים באי-השוויון במעורבותן של הנשים בחיים הדתיים עוול שחובה לתקן, וכך עשו. בזרם זה אין שום הבדל בין נשים לבין גברים בחיים הדתיים: נשים קוראות בתורה ועולות לתורה, ויש שגם חובשות כיפה ומניחות תפילין.

בין היהדות המסורתית ליהדות הרפורמית:

כאמור, גם התנועה המסורתית אימצה את רוב השינויים בתחום מעמד האישה בבית הכנסת ובקהילה. אולם בתנועה המסורתית התקבלו השינויים האלה רק לאחר שנמצאה להם ההצדקה ההלכתית. לכן השינויים בתחום זה ובכל תחום הם אטיים והדרגתיים יותר.

לעומת זאת, התנועה הרפורמית טוענת שאין חובה למצוא אסמכתות הלכתיות לכל השינויים, והמחויבות הערכית היא גורם מכריע יותר.

חשוב לציין שיש זרמים יהודיים נוספים, כגון התנועה ליהדות מתחדשת (Reconstructionist Judaism), אך הן קטנים מאוד ולכן לא יידונו כאן.

שלב 4: סיום

◀ שאלות לסיכום הנלמד

- מדוע בחרו עורכי העיתון בשם "משקפיים יהודיים"? אילו שמות אחרים אפשר להציע לעיתון קהילתי מסוג זה?
- מדוע יהודי התפוצות מקימים קהילות?
- מה מקום בית הכנסת בחיי יהודי התפוצות? האם תפקידו של בית הכנסת בארץ שונה מתפקידו של בית הכנסת בתפוצות? אם כן, במה הם שונים זה מזה?

- מהם ההבדלים העיקריים בין חייהם של היהודים בתפוצות לבין חיי היהודים במדינת ישראל?
- האם היו בעיתון עובדות או דעות שהפתיעו אתכם? למשל, האם כבר שמעתם על אישה שהיא רב? מה דעתכם על כך?

◀ משימות סיום (שיעורי בית)

אפשר לבקש מן התלמידים למלא אחת מן המשימות האלה, לפי בחירתם:

- ◊ לכתוב מאמר קצר או מודעה על נושא שראוי להתפרסם בעיתון "משקפיים יהודיים"
- ◊ לכתוב מכתב למערכת העיתון
- ◊ לכתוב מכתב תגובה לאחד המכתבים שהתפרסמו במדור "מכתבים למערכת"
- ◊ לנסח פרסומת למוצרים ישראליים
- ◊ לכתוב מאמר אישי לעיתון "משקפיים יהודיים"

◀ הפורום "חברים מעבר לים" (עמ' 44-45)

בעקבות קריאת השיחה בין ילדי הפורום, נדגיש שדברים רבים משותפים לקהילות היהודיות בעולם (למשל, הסוגיות המטרידות אותן, כגון חינוך הילדים, התבוללות, צדקה ועוד, וסוג הפעילויות שהן מציעות).

עתה נעמוד על ההבדלים בין קהילות יהודיות בעולם.

בעקבות דבריה של מיפי:

יש להבדיל בין קהילה גדולה לקהילה קטנה (קהילה גדולה יכולה לספק לחבריה יותר שירותים).

בעקבות דבריו של יונתן (ארה"ב):

ברוב המקומות בארצות הברית העוינות כלפי יהודים (כשלעצמה או בשל תמיכתם לישראל) היא תופעה שולית. היחסים בין יהודים ולא יהודים הרמוניים יותר. יחסים אלו גורמים לשיעור נישואי תערובת גדול מאוד, אך גם מסבירים את הנכונות הגדולה יותר של יהודי ארצות הברית לסייע ללא יהודים נזקקים בהשוואה לקהילות אחרות, כמו צרפת (ראו את תגובתו של ג'רמי לדברי ג'ונתן).

בעקבות דבריה של הדס:

כאן יש לעמוד על דמיון ועל השוני בין תנועות הנוער בישראל לתנועות הנוער בתפוצות. הדמיון: התנועות הן מסגרות של חינוך בלתי פורמלי המחנך את החניכים לערכים דומים (מעורבות חברתית, עזרה לזולת, סולידריות וכדומה, אם כי משקלם של ערכים יהודיים משתנה מתנועה לתנועה) ולחיים פשוטים בטבע (בזכות המחנות שהן מארגנות). בכל התנועות מדריכים צעירים הם המחנכים, על פי העיקרון "צעירים מחנכים צעירים".

ההבדלים: תנועת הצופים היהודים בצרפת היא תנועת הנוער היהודית העיקרית בצרפת. להבדיל מרוב תנועות הנוער בארץ, בראש סולם הערכים שלה עומדת אחדות העם היהודי, והיא מגשימה ערך זה בכך שהיא מגייסת חניכים יהודים דתיים ולא דתיים ומפעילה אותם יחד בכל פעולותיה.

נספח

בעמוד הבא תמצאו דף עבודה בנושא תיירות יהודית ויהדות ברית המועצות לשעבר. דף העבודה יכול לשמש שיעורי בית או מבחן לסיכום הפרק.

דף עבודה

בעת ביקור התיירים היהודים מצרפת בבית הכנסת בקייב, נשא רב הקהילה דברים לפני משתתפי הטיול. בנאומו חסרות מילים אחדות, האם תוכלו להשלים אותן?
היעזרו בתכנית הטיול שפורסמה בעמוד האחרון של העיתון (עמ' 40 בספר הלימוד שלכם).

חברים יקרים, אורחים יקרים, ברוכים הבאים לקהילתנו!

אתם בוודאי יודעים שרוסיה ואוקראינה הן כיום מדינות עצמאיות, חלק מחבר המדינות. אך לא תמיד זה היה כך!

עד שנת 1989 היו רוסיה ואוקראינה חלק ממדינה גדולה מאוד – ברית המועצות.

שלטונות ברית המועצות היו עוינים ליהודים: הם סגרו את המרכזים הקהילתיים שלנו וגם כמעט את כל בתי הכנסת. למשל, בית הכנסת בעיר ¹ _____ נסגר, ובבניין שהוא שכן בו נפתח ² _____!
השלטונות גם מנעו מיהודים ללמוד וללמד עברית, יידיש ויהדות. היה קשה מאוד להיות יהודי, אבל בסוף שנות ה-80 השתנה המצב לחלוטין.

מדיניות השלטונות השתנתה, האיסורים שהשלטונות הטיילו עד אז הוסרו, והקהילות היהודיות יכלו לחזור לפעול בחופשיות ובלי חשש. רוב בתי הכנסת שנסגרו פתחו מחדש את שעריהם. היום אפשר לקנות מזון כשר ברוב הערים הגדולות, דבר שהיה כמעט בלתי אפשרי לפני כן. אפשר אפילו לצאת לאכול ב-³ _____ כפי שעשיתם אתם בטיול שלכם.

באוניברסיטה בקייב ⁴ _____ הסטודנטים "הלל" פעיל מאוד. במוסקבה אפשר לצפות בהצגה של קבוצת ⁵ _____ יהודי ושמה ⁶ "_____". התרבות היהודית שבה לתחייה!

איננו מנותקים עוד מהעולם. אנחנו יכולים להיפגש עם תיירים יהודים מהעולם החופשי – אמריקנים, צרפתים, ישראלים וכו', בלי לחשוש שהמשטרה תחשוד בנו, תחקור אותנו או תאיים עלינו. למען האמת, בקהילות יהודיות מבקרים כמעט רק תיירים יהודים, אבל לנו זה חשוב מאוד, אנחנו שמחים מאוד לחדש את הקשר עם יהודים אחרים.
כמעט שכחתי לספר לכם על החשוב מכל, על הילדים! ברוסיה ובאוקראינה הוקמו מחדש בתי ספר יהודיים, כמו בית הספר ⁷ _____ בעיר ⁸ _____ . בית ספר הזה מקבל סיוע מארגון ישראלי ושמו קרן תל"י.
בבית ספר זה הילדים שלנו לומדים עברית, תורה והיסטוריה של העם היהודי.

אני חייב לציין שכאשר הקהילות היהודיות ברחבי חבר המדינות החלו להשתקם, התגייסו יהודים מכל העולם לעזור להן מתוך סולידריות* אמתית ובלי כל ציפייה לתמורה. בקייב, למשל, קיבלנו תרומות מיהודי ארצות הברית, ובעזרתם הוקם גם ⁹ _____ היהודי שבו אכלתם את ארוחת הערב שלכם בעיר סֶנְט פֶטֶרְסְבוּרְג.
באמת, הכול השתנה! מי היה חולם לפני שלושים שנה שכך יתפתחו הדברים...

חברים, בשנים האחרונות הותר ליהודים לעזוב את ברית המועצות. רבים מאתנו עלו ל-¹⁰ _____, אחרים בחרו להתחיל חיים חדשים בארצות הברית או בגרמניה, אבל רבים החליטו להישאר כאן, כמוני, הרי בימינו גם כאן אפשר לחיות חיים יהודיים שלמים וחופשיים.
מי היה מאמין! כן, מי היה מאמין!

* סולידריות: הזדהות עם מצבם או עם עמדתם של אחרים הנובעת מתחושת שיתוף.

יחידה ה': פעילויות משותפות בין התלמידים מ"כאן" לבין התלמידים מ"שם"

לפני הכול: באיזו שפה נתקשר?

ראו במדריך למורה ליחידה 1.

פעילות 1: שיח בין שתי הכיתות

השאלות המוצעות בעמ' 46 עשויות לסייע לתלמידים לנהל שיחה פורייה עם תלמידים יהודים החיים בחו"ל.

פעילות 2: יצירת עיתון המציג את הווי החיים היהודיים

כל כיתה תיצור שני דפי עיתון שיציגו את הווי החיים היהודיים במקום שהיא חיה בו.

◀ לפני שלב הביצוע, על התלמידים לחשוב מה חשוב להם להראות ולהעביר לקוראי העיתון, ולתכנן כיצד יראה העיתון ומה יכתב בו. הנחו את התלמידים להיעזר ברשימת הנושאים המופיעים בעמ' 41-43 בספר "חברים מעבר לים": בית כנסת, חנויות יהודיות, ילדי הקהילה, תרבות והמסורת יהודית, קשרים עם שאר העולם היהודי, יחסים עם לא-יהודים, התבוללות, תירות יהודית ועניין בקהילות יהודיות אחרות בעולם. כדאי להמליץ לתלמידים לשלב בעיתון מאמרים וכתבות, פרסומת, איורים, תצלומים וכדומה.

◀ לאחר סיום העבודה על העיתון שלחו את העיתון שלכם לכיתה התאומה שלכם.

◀ כל כיתה תנתח את העיתון של הכיתה האחרת:

מה אפשר ללמוד מהעיתון על החיים היהודיים באותו מקום? מה בתיאורים דומה לחיים שלנו? במה החיים "שם" שונים משלנו?

◀ שתפו את הכיתה התאומה במסקנות שלכם, ואז בדקו – באיזו מידה הבינו התלמידים שלכם את המסרים שתלמידי הכיתה התאומה ביקשו להעביר להם על הקהילה שלהם בעזרת העיתון? ובאיזו מידה תלמידי הכיתה התאומה הבינו את המסרים שתלמידיכם רצו להעביר להם?

